

121.LA CARREGA-R.CASAS- MODERNISME

Recomanable la Visita al Cau Ferrat de Sitges i el Vídeo "El meu avi" sobre Rossinyol a edu3.cat

(1.-Presentació i context. Identificació i catalogació de l'obra i Context històric)

(1.1. Títol.) La càrrega o Barcelona 1902.

(1.2. Autor.) Ramon Casas (Barcelona 1866-1932).

(1.3. Cronologia)

(1.4. Material) : Oli.

(1.5. Suport.) Tela.

(1.6. Mides .) 298 cm x 470,5 cm.

(1.7. Ubicació) Ubicació original: L'obra va participar al saló del Champ de Mars de París (1903) i a l'Exposició Nacional de Bellas Artes de Madrid (1904), on guanyà la primera medalla, malgrat que el 1900 havia estat rebutjada pel comitè espanyol per representar Espanya a l'Exposició Universal de París del 1900.

Ubicació actual: Museu Comarcal de la Garrotxa, Olot (dipòsit del Centro de Arte Reina Sofia, Madrid).

(1.8. Estil) MODERNISME.

(1.9. Funció.) Estètica.

(1.10. Context històric i biografia de l'autor)

Ramon Casas va ser, juntament amb Santiago Rusiñol el gran introductor de l'esperit i de les formes impressionistes a Catalunya. El seu origen burgès li va permetre viure còmodament la bohèmia parisenca; en tornar a Catalunya, després d'alguns problemes amb l'estil i la temàtica que va introduir, esdevingué el pintor per excel·lència de la burgesia i de la pintura modernista catalana. Va participar en moltes activitats artístiques i en tertúlies com les *d'Elis Quatre Gats* i *El Cau Ferrat de Sitges*, i va ser un introductor del cartellisme publicitari modern a Espanya.

Casas, considerat com un dels representants més importants del modernisme, fou un gran observador de la seva època. Pintà tant injustícies socials -com la reflectida a *La càrrega*- com escenes populars, activitats de la burgesia o retrats de personatges populars del seu temps.

«Sé barrejar i adobar com cal una amanida. En segon lloc, condueixo bé un automòbil. Finalment, hi ha qui diu que pinto i dibuixo prou bé.»

(Ramon Casas a *Els Quatre Gats*, restaurant del qual fou fundador i

contertulí)

(2.-Anàlisi elements formals i compositius./ Anàlisi estructural.)

(2.1. Iconografia) (tema)

La pintura no es refereix a cap manifestació concreta de la vaga general. En un paisatge urbà no determinat una manifestació obrera fugí davant la dura repressió de la guàrdia civil a cavall. En un primer terme, un obrer caigut és a punt de ser atropellat per un guàrdia civil a cavall. En una segona versió que en va fer el 1910, ambienta l'escena en un poble, els guàrdies civils van a peu ... però s'hi mantenen certes similituds compositives (81/2).

Tema: representació d'una brutal repressió policíaca sobre els treballadors que protesten per les seves indignes i dures condicions de treball .

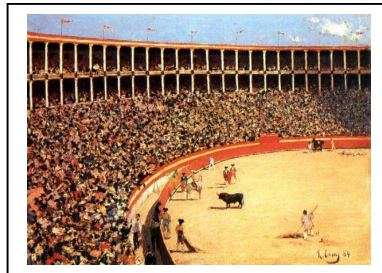
(2.2. Funció.) Estètica.

(2.3. Línies compositives-Composició)

Composició: Oberta.

Línies. compositives: Horitzontals i en semicercle; Casas deixa un buit a la part central de la composició que fa que ressalten molt més la caiguda de l'obrer i el guàrdia civil a cavall.

Casas fa servir una composició característica de moltes de les seves obres: un espai buit al centre (en aquest cas motivat per l'espantada de la multitud) que desplaça l'atenció cap a un dels cantons del quadre on veritablement es desenvolupa l'acció principal. Aquest esquema de composició, encara que sense un centre d'atenció tan clar, es pot observar també a *La cursa de braus* (1884).

En l'ampli quadrilàter que s'estén davant de l'espectador destaquen dues figures : el vaguista a terra i l'imponent guàrdia civil a cavall. L'acció és copsada just en el moment en què és a punt de produir-se l'agressió, per la qual cosa el

quadre transmet una forta sensació de moviment. L'espectador no forma part de l'escena sinó que hi és al bell mig, envoltat per la massa de persones que fugen. Al fons es veuen unes fàbriques i una església fantasmagòriques envoltades de boira i de fum.

Una de les característiques clau de Casas és la seva capacitat per escollir l'enquadrament més encertat.

(2.4. Recursos tècnics.-Elements plàstics: perspectiva, volum i profunditat, color, línia, dibuix , llum, ritme, ...)

Predomini del color per damunt de la línia amb pinzellades soltes i esvaïdes, però amb els personatges del primer terme una mica més definits respecte dels més allunyats. La llum és molt matisada per l'ambient boirós i el fum de les fàbriques destaca el tema obrerista.

En la plenitud del modernisme, Casas representa la conjunció del realisme del segle XVII amb la tècnica pictòrica característica de l'impressionisme.

La pinzellada impressionista ajuda Casas a plasmar l'agitació d'aquesta multitud que fugí. Al quadre, la gentada és una massa de grisos en què, aquí i allà, destaquen lleument els pantalons blancs dels guàrdies i altres detalls que fan que algun personatge sobresurti momentàniament de l'aglomeració. Els dos personatges principals ressalten pel seu dibuix acurat.

Casas s'expressava amb un llenguatge pictòric molt personal, que va mantenir tota la vida. Els seus quadres, per exemple, acostumaven a tenir una irisació glaçada.

(2.5. Relació amb l'entorn)

(2.6. Elements propis de l'estil.) -(Assenyalar els generals i els que es troben presents a l'obra tot argumentant-los)

L'obra és clarament modernista -nom que pren l'impressionisme a Catalunya- i deutora de les influències sobretot de Degas (1211) representació de l'Instant fugaç, grans espais buits que centren la composició, el tipus de pinzellada, el tractament de la llum, l'interès pels espais urbans ... Malgrat aquestes influències, tanmateix, Casas va saber crear el seu propi estil. que es caracteritza per la pinzellada esvaïda i poc definida.

Tant Casas com Rusiñol trencaren amb l'academicisme que imperava a Catalunya en aquells moments. A París, on Casas va gaudir d'una còmoda bohèmia recolzat pel benestar econòmic de la seva família, assimilaren elements de l'impressionisme com l'interès per la llum i l'atmosfera, una paleta clara, i la utilització de composicions i de recursos espacials relacionats amb l'estampa Japonesa.

A l'estil del Casas primerenc s'aprecien les influències de Manet, Degas i Whistler en la seva preferència pels colors suaus i els contorns difuminats. Posteriorment, evolucionà cap a una pintura més colorista i realista, tot i continuar mantenint en gran manera Manet com a referent. La càrrega pertany a aquesta darrera etapa.

(3.-Comentari de l'obra./Interpretació:significat de l'obra.)

(3.1.Relació entre la forma i la funció./Valoració del lloc i espai que ocupa/Cientela:finalitat i recepció de l'encàrrec)

Les dimensions de la tela i el tema triat relacionen el pintor amb la pintura historicista pròpia del realisme; en aquest cas, però, amb una temàtica no gloriosa.

Al mateix temps que pintà quadres purament anecdòtics, Casas en féu d'altres, com La càrrega o Garrote Vil, amb un fort contingut de denúncia social. Als primers plasmà la classe a la qual pertanyia, la burgesia; als segons, es convertí en defensor dels grups menys afavorits.

Tant a la vida real com a la pintura, Casas semblava sentir-se còmode en els diferents ambients; sabia captar el moment i reflectir la realitat sense jutjar-ne els protagonistes. Casas va ser l'observador més atent d'una societat en plena transformació.

(3.2.Iconologia:explicació del tema i dels seus significats aparents i simbòlics.)

Per la temàtica de l'obra, s'ha pensat que Casas pretenia denunciar la situació d'opressió que vivia la classe obrera. Que hi hagi tres obres que podrien ser considerades de denúncia -*Sortida de Corpus, El garrot vil* (81/3) i *Lo càrrega* 181(2)- ha fet que certs historiadors de l'art les consideressin pintures compromeses políticament. De fet ,però, amb aquestes, pintures Ramon Casas només pretenia fer pintures testimonials més a prop del document gràfic que no pas del de denúncia. El públic burgès de l'època va acollir les composicions amb una gran acceptació ja que, des d'un bon principi, les considerava obres d'història o costumistes.

En aquest quadre res no és el que sembla: la Barcelona que pretén mostrar no és cap vista veritable de la ciutat; l'escena no es correspon a la vaga general del 1902, ja que el Quadre va ser pintat el 1899; i, en conseqüència, el manifestant no és un fet real.

Encara que la plasmació no se cenyeixi a la realitat,

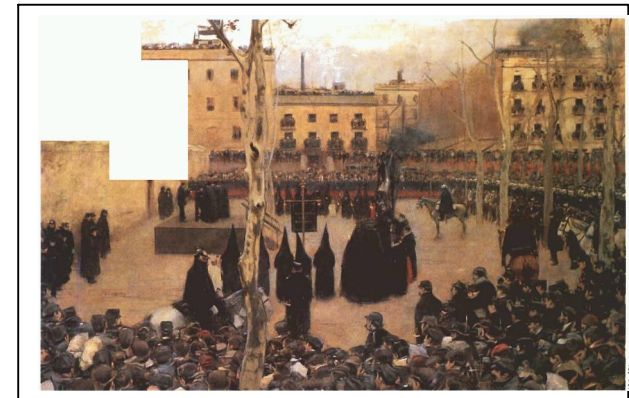
Casas tingué la voluntat de fer una denúncia social i mostrà a La càrrega la brutalitat utilitzada per la Guàrdia Civil per tal de reprimir els ciutadans. L'home caigut, indefens, a punt de ser envestit pel cavall, és el símbol de la impotència del poble.

(3.3.Relació de l'obra amb l'època: Posició de l'autor dins l'estil, moviment i de l'època/L'obra en el catàleg de l'autor)

La inestabilitat política dels segles XIX i XX deguda a les reivindicacions proletàries (is'organitzaven en sindicats) d'unes millors condicions laborals , és el fons històric en què s'emmarca el quadre. La data de 1902 que figura en el títol és, de fet, falsa perquè a Barcelona no va haver-hi cap gran vaga durant aquell any. Malgrat tot, cal dir que les manifestacions i els disturbis de la classe obrera, l'actuació esporàdica de grups anarquistes partidaris de la lluita violenta amb la col·locació de bombes i el pistolisme de la patronal contra els dirigents sindicals van fer que Barcelona fos coneguda arreu d'Europa com «la ciutat de les bombes»),

(3.4.Transcendència de l'obra en altres autors i altres èpoques./Originalitat, innovacions i aportacions/LLigam amb obres anteriors i influències posteriors)

El gran domini tècnic i formal de Ramon Casas fa que aquesta obra sigui considerada una de les més representatives del modernisme català. La influència i el mestratge de Casas en el modernisme català van ser determinants per a molts artistes que s'iniciaren en aquest moviment i que van donar origen a una segona generació de pintors modernistes -Mir, Nonell, Anglada i Camarasa, etc. - i d'altres que, després, passaren a les avantguardes com, per exemple, Picasso (1333) o l'escultor Gargallo (1327).

<http://www.xtec.es/~jarrimad/contemp/casas.html>

Catalogación:

Título: La Càrrega (La Carga) ó también, Barcelona 1902

Fecha: 1899-1903

Material: Óleo sobre tela

Dimensiones: 2.98 x 4.705 m

Localización: Museo de Olot (Girona)

Aspectos técnicos y estilísticos:

Ramón Casas, es un pintor formado tempranamente en Francia, donde su posición económica le permitió viajar a menudo desde los 15 años. Allí recibe sus primeras influencias del academicismo francés y comienza a tomar contacto con el mundo del retrato y por la pintura con un cierto carácter costumbrista, que completará en España, con su admiración por la pintura del Siglo del Oro.

Su época más productiva la podemos concretar entre 1880 y 1910, entre exposiciones en París, y en la Sala Parés, dedicadas sobre todo al retrato. Ramón Casas acaba haciendo pintura amable para los buenos burgueses, a quienes hay que saber agradar para vender más fácil las pinturas. Intenta en estas obras alajarse de los tintes dramáticos de la pintura modernista convencional, para adoptar composiciones con toda la fuerza y vitalidad de la simplicidad, el color y el dibujo. Con sus compañeros de Els Quatre Gats, sigue vinculado al movimiento modernista internacional pero también recibe influencias de las composiciones de Toulouse-Lautrec, sobre todo de sus obras gráficas, como las ilustraciones de carteles para obras de teatro y "music-hall".

Su vinculación con este arte gráfico tendrá gran repercusión, en la publicidad de su tiempo, que le utilizará para crear carteles de enorme éxito, como el

de los cigarrillos París, o la más conocida imagen de la etiqueta de Anís del Mono.

Ramón Casas es un atento cronista de la vida barcelonesa de su tiempo. Sus retratos al carboncillo (más de doscientos) son un documento impresionante de la estética modernista. Su técnica es de una rapidez y pureza de líneas impresionante. De sus viajes frecuentes a París recoge muchas influencias tanto impresionistas como de los paisajistas que disfrutaban pintando al aire libre. En Barcelona fue uno de los grandes animadores de la vida artística; frecuentaba la cervecería "Els Quatre Gats" y colaboró en la elevación de Sitges a centro cultural, artístico y turístico de primer orden junto al también pintor Rusinyol. Fue un innovador de la estética de los carteles con modelos que aún siguen siendo copiados. Impulsó la creación de revistas como Pèl & Ploma. Su producción gráfica fue muy importante para la formación juvenil de Pablo Picasso, sobre todo durante su estancia en Barcelona.

Análisis de la obra:

Esta obra fue expuesta por primera vez en París, como era habitual en Casas, en el Salon del Campo de Marte (Champ de Mars), después de haber sido rechazada con motivo de la Exposición Universal de París de 1900. Más tarde Casas la seguiría exponiendo en diversos salones y muestras como por ejemplo en la Exposición Nacional de Madrid del año 1904 donde obtuvo un primer premio. Casas es un pintor que trabaja además del retrato, los cuadros de masas de una forma muy original, hasta el punto que le podemos considerar como un pintor-cronista de su época. De esta faceta nos ha dejado varias obras muy originales, como La Procesión de Santa Maria del Mar, El Garrote Vil, el Embarque de soldados a Cuba, escenas de la Semana Trágica, y la misma Carga, que analizamos. El análisis de Casas sobre la pintura cotidiana, no tiene el mismo sentido que la pintura historicista, tan de moda en la España del último cuarto del siglo XIX.

En un cuadro de grandes dimensiones, nos situa delante

de un acontecimiento histórico, aunque el cuadro esté pintado antes de lo que la escena quiere representar, (La huelga que tuvo lugar en Barcelona en Febrero de 1902). Ramón Casas nos ofrece una visión de la zona portuaria de Barcelona, con la silueta de Santa Maria del Mar, en el centro de la composición, dominando a un gran grupo de huelguistas que son dispersados por la Guardia Civil. El pintor juega con los espacios llenos y los espacios vacíos igual que en La Procesión y en el Garrote Vil, creando un ambiente revuelto, con gente atropellada, humo y polvo, cielos ensombrecidos, y fondo urbano difuminado, para crear una atmósfera dramática.

La escena principal, que nos llama enseguida la atención, es la del Guardia a caballo que arrolla a uno de los obreros, acto más dramatizado, si cabe, por el hueco enorme que se ha producido en el centro de la escena, a consecuencia de la violenta carga de los agentes. El caballo parece frenarse ante la caída del manifestante, representado en un violento escorzo mientras rueda por el suelo. Así el centro de interés, aparece desplazado hacia el lado derecho de la composición. A pesar de esta disposición un tanto llamativa, la obra guarda un gran equilibrio compositivo, que Casas completa con un perfecto estudio del tema, y su ya acostumbrada maestría en el manejo de la pintura muy suelta, con pinceladas amplias y gran dominio de los tonos de color, en unas figuras que observadas de cerca se reducen grandes manchas.

En resumen la obra de Ramón Casas incorpora aspectos impresionistas en cuanto al tratamiento del color, y al mismo tiempo se deja llevar por las corrientes simbolistas, noucentistas y modernistas, al gusto en la Cataluña de final del siglo XIX, de la que él, junto a Santiago Rusiñol y Enric Clarassó, son los máximos exponentes artísticos, en el campo de las artes decorativas y la pintura. Son un grupo de carácter catalanista y progresista, que en su día, fueron incluso tachados de decadentes, pero que en su autenticidad se preocupan de la búsqueda de la belleza y el refinamiento. El Modernismo catalán está impregnado de un fuerte naturalismo, pero también significa una fuerte reacción contra la pintura académica, basada en la historia y en el costumbrismo.